

і ставлення до навчальної роботи, поліпшувати навчальну мотивацію і розвивати пізнавальні інтереси.

Перспектива дослідження. У дослідженні реалізації можливостей індивідуалізації навчання Запорізької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат «Джерело» Запорізької обласної ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 366 с.
2. Кирсанов А. А. Психологические основы индивидуализации учебной деятельности школьников. Казань, 1980. 142 с.
3. Коберник Г. І. Індивідуалізація навчання молодших школярів в умовах розв'язування адаптованих навчальних завдань. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 46. С. 101–105.
4. Назарова Н. Интегрированное (инклюзивное) образование: генезис и проблемы внедрения. *Социальная педагогика*. 2010. № 1. С. 77–87.
5. Прядко Л.О. Особливості індивідуалізації навчання в інклюзивному навчальному закладі. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)* : збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2017. Т.2. 310 с. С.144–152.
6. Сак Т. Технологія портфоліо в інклюзивному класі. *Дефектологія*. 2009. № 4. С. 25–29.
7. Унт И. Э. К проблеме индивидуализации учебного процесса. *Сов. педагогика*. 1971. № 11. С. 40–44.

Таран Євгенія Олександрівна

студентка 2 курсу спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумського державного педагогічного
університету імена А.С. Макаренка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент
О. В. Колишкін

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ

У статті описано використання та вплив арт-терапевтичних технологій на процес розвитку соціальної активності молодших школярів зі зниженим слухом. Нові умови стратегії реформування спеціальної освіти в Україні передбачають кардинальну переоцінку багатьох аспектів проблеми формування особистості, її підготовки до життя в багатомірному суспільстві. Арт-терапія у педагогічній інтерпретації розуміється як турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я засобами художньої (візуальної) творчості. За висновком автора, використання арт-терапевтичних

технологій в процесі розвитку соціальної активності молодших школярів зі зниженим слухом є виправданим та ефективним.

Ключові слова: арт-терапевтичні технології, розвиток, діти зі зниженим слухом, ізотерапія, пісочна терапія, корекція, соціальна активність.

Taran Yevheniya Oleksandrivna

2nd year student majoring in 016 Special Education

(Oligophrenopedagogy. Speech Therapy)

Sumy State Pedagogical University

named after A.S. Makarenko

Supervisor - Ph.D. ped. sciences, Associate Professor

O.V. Kolishkin

USE OF ART-THERAPEUTIC TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF SOCIAL ACTIVITY OF YOUNG SCHOOLCHILDREN WITH HEARING DISABILITY

The article describes the use and influence of art-therapeutic technologies on the development of social activity of primary school children with hearing loss. The new conditions of the strategy of reforming special education in Ukraine provide for a radical reassessment of many aspects of the problem of personality formation, its preparation for life in a multidimensional society. Art therapy in pedagogical interpretation is understood as the care of emotional well-being and psychological health by means of artistic (visual) creativity. According to the author, the use of art-therapeutic technologies in the development of social activity of primary school children with hearing loss is justified and effective.

Keywords: art-therapeutic technologies, development, children with hearing loss, isotherapy, sand therapy, correction, social activity.

Постановка проблеми. Сучасний етап становлення України як демократичної держави вимагає формування нового ставлення суспільства до дітей з різноманітними порушеннями психофізичного розвитку, нового бачення умов і шляхів їх соціалізації та інтеграції в соціум. У цьому контексті особливого значення набуває відповідне удосконалення змісту спеціальної освіти та методик навчання таких дітей, в тому числі зі зниженим слухом.

В наш час активізувалися наукові пошуки у сфері реалізації терапевтичного та психокорекційного потенціалу мистецтва. За останні десятиліття виконано низку дисертаційних досліджень щодо використання арт-терапії у роботі із дітьми із функціональними обмеженнями. Проте сьогодні ще мало приділяють уваги позитивному впливові мистецтва на розвиток особистості учня та його ролі в процесі початкової освіти в цілому.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти соціальної активності осіб з порушеннями психофізичного розвитку у спеціальній психології та корекційній педагогіці розглядалися у працях В. Бондаря, В. Засенка, А. Колупаєвої,

О. Літвака, І. Моргуліса, Т. Сак, В. Синьова, Є. Синьової, В. Тарасун, С. Тарасюк, О. Хохліної, М. Шеремет та ін. Аналіз літературних джерел свідчить, що розвиток соціальної активності особистості можливий лише за умови її власної активності, що відбувається у різноманітних сферах життєдіяльності та у взаємозв'язку з навколишнім середовищем [2; 5]. Проблема соціальної та освітньої інтеграції дітей з порушеннями розвитку є однією з найважливіших науково-практичних проблем.

Метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності та особливостей використання арт-терапевтичних технологій в процесі розвитку соціальної активності молодших школярів зі зниженим слухом.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення змісту та форми освіти дітей з порушеннями слуху зумовлено кардинальними змінами цілей і цінностей шкільної освіти на державному рівні. Школярі з порушеннями слуху наразі є найменш чисельною категорією учнів, які інтегровані до загальноосвітніх закладів. Це єдина категорія учнів із особливими освітніми потребами, що, зважаючи на позицію Всесвітньої Федерації Глухих, зазначена в окремому пункті Саламанської Декларації (1994). Йдеться про те, що основою успішної інтеграції цих учнів у навчальний процес є забезпечення безбар'єрної комунікації і взаємодії відповідно до особливих освітніх потреб.

Для молодших школярів зі зниженим слухом, прикметним є низький рівень соціальної інтегрованості. Вони мають високі показники соціальної ізолюваності від навчального колективу та широкого оточення. Високі показники соціальної самотності молодших школярів зі зниженим слухом вказують, що процеси розвитку соціальної активності та соціальної інтеграції в навчальний колектив відбуваються повільно і стихійно [5].

Арт-терапія – це терапія образотворчою діяльністю з метою вираження свого психоемоційного стану, що володіє широкими можливостями і сприяє швидкій соціалізації дитини з особливими потребами.

Зараз відбувається становлення нового напрямку розвитку арт-терапії – педагогічного, що полягає в певній «соціальній терапії» особистості та корекції стереотипів поведінки засобами художньої діяльності. Арт-терапевтична робота допомагає подолати апатію і безініціативність, сформувати більш активну життєву позицію, впевненість у своїх силах. Арт-терапія практично не має обмежень у використанні бо не вимагає особливих здібностей до

образотворчої діяльності або художніх навичок. Нема підстав і для протипоказань до участі в арт-терапевтичному процесі.

У процесі арт-терапії дитина з особливими освітніми проблемами отримує можливість пережити больові для неї ситуації та почати звільнятися від стереотипної поведінки і відношень до оточуючих, які заважають соціальній адаптації. У системі допомоги дітям зі зниженим слухом використовуються різні види арт-терапії: терапія засобами зображувальної діяльності (малюнок, ліпка, пісочна терапія); імаготерапія; кінезітерапія (особливо, психогімнастика та корекційна ритміка); казкотерапія.

Малювання – це творчий акт, що дозволяє учневі початкової школи відчувати і зрозуміти себе, виявити думки і почуття, звільнитися від конфліктів, розвинути емпатію, вільно висловлювати свої мрії і сподівання. Теми для малювання можуть бути різноманітними і торкатися як індивідуальних, так і групових проблем. Презентуючи власні роботи учні самовиражаються, зміцнюється впевненість у своїй значимості, силах, вони усвідомлюють себе як повноцінних членів соціуму.

Лікувальний ефект досягається завдяки тому, що в процесі творчої діяльності створюється атмосфера емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, визнання цінності особистості іншої людини, турбота про неї, її почуття, переживання. Виникають відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху [1;3].

Пісочна терапія в контексті арт-терапії є невербальною формою корекції, де основний акцент робиться на творчому самовираженні дитини. Пісок також розвиває сенсорне сприйняття дитини, моторику рук та фантазію, дає змогу відпочити, заспокоїтись. Основна ідея пісочної картини відображає актуальні життєві цінності, потреби, «зону найближчого розвитку» дитини. розповідь нам про те, що є для дитини найбільш потрібним у даний момент. Фігурки, які потрапили у лівий кут символізують процеси, пов'язані з минулими спогадами дитини. Фігурки, що знаходяться в центральній частині, можуть відображати те, про що в даний момент думає, фантазує дитина. У правий кут, як правило, потрапляють фігурки, які відображають мрії.

Методи арт-терапії допомагають на підсвідомому рівні виявити, усвідомити, вивести з підсвідомості проблему, перевести її в поле свідомості, в фізичний світ, матеріалізувати на папері, піску, і ін. Досить успішно

коригується образ «Я», який раніше міг бути деформованим, поліпшується самооцінка, зникають неадекватні форми поведінки, налагоджуються способи взаємодії з іншими людьми [4].

Узагальнюючи вищесказане, можна констатувати, що використання засобів арт-терапії в процесі розвитку соціальної активності учнів початкової школи зі зниженим слухом має вагомим позитивним значенням. Арт-терапевтичні техніки допомагають малечі знайти та зрозуміти себе, світ у якому вона живе, адаптуватися до будь якого нового середовища, вміти налаштувати стосунки та спілкування

Висновки. Здійснений аналіз стану і можливих перспектив використання арт-терапії в процесі розвитку соціальної активності молодших школярів зі зниженим слухом дає привід з впевненістю стверджувати, що використання арт-терапевтичних технологій може стати тим ресурсом, який забезпечить найкращі умови для формування ціннісного ставлення до власного життя у дітей означеної нозології через використання світоглядно-ціннісного потенціалу творів мистецтва, що значно покращить інтеграцію дітей зі зниженим слухом у суспільство та якість їх життя.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до процесу соціалізації дітей зі зниженим слухом на подальших вікових етапах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданцева І. П. Програма та поурочні методичні рекомендації для класів інтенсивної педагогічної корекції загальноосвітніх шкіл «Арт-терапія» 1–4 класи / І. П. Богданцева. – Миколаїв: ЧДУ імені П. Могили, 2011. – 120 с.
2. Використання елементів арт-терапії в роботі з особливими дітьми [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://naurok.com.ua/posibnik-vikoristannya-elementiv-art-terapi-v-roboti-z-osoblivimi-ditmi-52700.html>
3. Застосування арт-терапії для різних вікових груп [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://vemakids.com.ua/ua/education-center/zastosuvannya-art-terapiyi-dlya-riznyh-vidkovyh-grup>
4. Садова І.І. Використання арт-терапевтичних технологій корекції здоров'я у роботі з учнями початкової школи [Електронний ресурс]. Режим доступу : file:///C:/Users/alex-/Downloads/znppo_2015_18_57.pdf
5. Федоренко О. Особливості соціальної інтегрованості молодших школярів зі зниженим слухом в умовах інклюзивного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу : file:///C:/Users/alex-/Downloads/DLog_2015_1_13.pdf